رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی با راهبردهای حل مسأله در دانشجویان کارشناسی پرستاری دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

ریحانه طاهری، فریبا کریمی*

چکیده

مقدمه: یکی از مهم ترین عوامل مؤثر بر شیوه حل مسأله افراد، ویژگی‌های روانی و شخصیتی آنان است. پژوهش حاضر با هدف تعیین رابطه‌ی بین ویژگی‌های شخصیتی با راهبردهای حل مسأله در دانشجویان کارشناسی پرستاری دانشگاه علوم پزشکی اصفهان انجام گردید.

روش‌ها: در این تحقیق توصیفی همبستگی، جامعه‌ی آماری دانشجویان کارشناسی پرستاری دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در سال تحصیلی ۹۳-۹۲ به تعداد ۳۸۰ نفر بودند که ۱۹۱ نفر از آنان به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. ابزار اندازه‌گیری، دو پرسشنامه نئو مک کری و کاستا (McCrae & Costa) و پرسشنامه راهبردهای حل مسأله کسیدی و لانگ (Cassidy & Long) بود. داده‌ها با استفاده از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون گام به گام تحلیل شد.

نتایج: بین روان‌رنجوری ($r=-۰/۲۴۲$, $p=۰/۰۱۳$) و با وجدان بودن ($r=-۰/۴۷۴$, $p=۰/۰۰۱$) با شیوه سازنده حل مسأله همبستگی معنادار وجود دارد و با وجدان بودن بهترین پیش‌بینی‌کننده شیوه سازنده حل مسأله است. هم چنین بین ابعاد برون‌گرایی ($r=-۰/۲۰۱$, $p=۰/۰۰۱$) توافق‌پذیری ($r=-۰/۴۵۲$, $p=۰/۰۰۱$) و با وجدان بودن ($r=-۰/۴۱۶$, $p=۰/۰۰۱$) با شیوه غیرسازنده حل مسأله همبستگی معنادار و معکوس و بین روان‌رنجوری و شیوه غیرسازنده حل مسأله همبستگی مستقیم وجود دارد ($r=-۰/۴۲۹$, $p=۰/۰۰۱$) و توافق‌پذیری، روان‌رنجوری و با وجدان بودن بهترین پیش‌بینی‌کننده شیوه غیرسازنده حل مسأله هستند.

نتیجه‌گیری: با توجه به معنادار شدن رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی با راهبرد حل مسأله دانشجویان، پیشنهاد می‌گردد که دانشگاه‌ها توجه به ویژگی شخصیتی دانشجویان خود را جدی گرفته تا بتوانند از این طریق راهبردهای حل مسأله را به دانشجویان خود آموزش دهند.

واژه‌های کلیدی: راهبرد حل مسأله، ویژگی‌های شخصیتی، دانشجویان پرستاری

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی/ ۱۳۹٤؛ ۱۵(۷٦): ٦۱۳ تا ٦۲۲

مقدمه

شخصیت به عنوان مفهومی مجزا که بدون ارتباط با مفاهیم دیگر ارزش بررسی و مطالعه دارد، با نظریه‌های آلپورت (Alport) وارد روانشناسی شد. وی شخصیت را عبارت از سازمان‌دهی پویای روانی فیزیولوژیکی درون فرد که رفتار و افکار شخص را تعیین می‌کند، می‌دانست. کتل (Cattell) نیز تقریباً هم زمان با آلپورت به بررسی مجزای شخصیت با استفاده از روش تحلیل عاملی پرداخت. از نظر وی شخصیت آن چیزی است که امکان پیش‌بینی آن چه را که یک شخص در موقعیت معینی انجام خواهد داد، می‌دهد(۱).

یکی از نظریه‌ها که به نوعی در طی دهه‌های اخیر

* **نویسنده مسؤول:** دکتر فریباکریمی (استادیار)،گروه مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران.
faribakarimi2005@yahoo.com
ریحانه طاهری، کارشناس ارشد برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران. (r.tahery64@yahoo.com)

تاریخ دریافت مقاله: ۹۴/۵/۱۸، تاریخ اصلاحیه: ۹۴/۷/۲۷، تاریخ پذیرش: ۹۴/۹/۱۴

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-30]

بیش‌ترین حجم پژوهش‌ها را به خود اختصاص داده و دارای پشتوانه پژوهشی محسوب می‌شود، نظریه پنج عامل بزرگ شخصیت است(۱). شخصیت در امتداد ۵ بعد یا عامل اصلی شامل: روان‌رنجوری (Neuroticism)، برون‌گرایی (Extraversion)، تجربه‌پذیری (Openness to experience)، باوجدان بودن (Conscientiousness) و توافق‌پذیری (Agreeableness) توصیف می‌شود(۲).

روان‌رنجوری: به تمایل برای تجربه اضطراب، تنش، خودخوری، تکانش‌وری، کم‌رویی، تفکر غیرمنطقی، افسردگی و عزت نفس پایین اطلاق می‌شود.

برون‌گرایی: به تمایل برای مثبت بودن، قاطعیت، تحرک، مهربانی و اجتماعی بودن گفته می‌شود.

تجربه‌پذیری: عبارت است از تمایل به کنجکاوی، هنرنمایی، خردورزی، انعطاف‌پذیری، روشن‌فکری و نوآوری.

توافق‌پذیری (مطلوبیت): عبارت است از تمایل برای گذشت، مهربانی، سخاوت‌مندی، اعتمادورزی، همدلی، فرمانبرداری، فداکاری و وفاداری اطلاق می‌شود.

با وجدان بودن (وظیفه‌شناسی): عبارت است از تمایل به سازمان‌دهی، کارآمدی، قاطعیت، اعتماد، خویشتن داری، پیشرفت‌گرایی، منطق گرایی و تعمق(۳).

حل مسأله یک مهارت ضروری برای زندگی در عصر حاضر است. حل مسأله به فرآیندی اطلاق می‌شود که رفع موانع و دستیابی افراد به خواسته‌هایشان را تسهیل می‌نماید. مهارت‌های حل مسأله کارکردهای مختلفی دارند. این مهارت فرآیند فکری منطقی و نظام‌مندی است که به فرد کمک می‌کند هنگام رویارویی با مشکلات راه حل‌های مختلفی را جستجو کند و سپس بهترین راه را برگزیند و به اجرا در آورد(٤).

کسیدی (Cassidy) شش سبک برای حل مسأله در نظر می‌گیرد که عبارتند از درماندگی و بی‌یاوری (helplessness)، مهارگری در حل مسأله (problem-solving control)، اعتماد به توانایی در حل‌مسأله (problem-solving confidence)، سبک اجتناب (avoidance style)، سبک گرایش (approach style) و سبک خلاقانه (creative problem-solving style)(۵). سبک حل مسأله خلاقانه نشان‌دهنده برنامه‌ریزی و در نظر گرفتن راه حل‌های متنوع بر حسب موقعیت مسأله‌زا است. سبک اعتماد در حل مسأله بیانگر اعتقاد در توانایی فرد برای حل مشکلات است. سبک گرایش، نگرش مثبت نسبت به مشکلات و تمایل به مقابله رو در رو با آن‌ها را نشان می‌دهد. سبک درماندگی، بیانگر بی یاوری فرد در موقعیت‌های مسأله‌زا است. سبک مهارگری در حل مسأله به تأثیر کنترل‌کننده‌های بیرونی و درونی در موقعیت مسأله‌زا اشاره دارد و در نهایت سبک اجتناب گویای تمایل به نادیده گرفتن مشکلات به جای مقابله با آن‌هاست. سه سبک نخست شیوه‌های حل مسأله (خلاقیت، اعتماد و گرایش)، شیوه‌های حل مسأله سازنده و سه سبک بعدی (درماندگی، مهارگری و اجتناب)، شیوه‌های حل مسأله غیرسازنده خوانده می‌شوند. شیوه‌های سازنده با سازه‌هایی همچون رضایت از زندگی، عاطفه مثبت، انگیزه پیشرفت و حمایت اجتماعی رابطه دارند و شیوه‌های غیرسازنده با متغیرهای اضطراب، افسردگی، نومیدی، خصومت و استرس شغلی همبسته هستند(٦).

همچنین انتظار می‌رود با توجه به خصوصیات شخصیتی هر یک از افراد، به نوع ویژه‌ای از سبک حل مسأله گرایش بیش‌تری داشته باشند. فرآیند حل مسأله افراد از ترجیحات ادراکی و قضاوتی آن‌ها تشکیل می‌شود. به عبارتی با توجه به تیپ شخصیتی افراد یکی از دو کارکرد ادراکی (حس کردن یا شهود) و همین طور یکی از دو کارکرد قضاوتی (تفکر یا احساس) اهمیت می‌یابد که در فرآیند حل مسأله و تصمیم‌گیری، افراد از آن‌ها استفاده می‌کنند. برت(Burt) معتقد است که افراد برون‌گرا اعتماد بیش‌تری به حل مسأله خود دارند و تیپ درون‌گرای حسی با قضاوت تفکری افرادی دقیق، منظم، با برنامه و

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-30]

سخت‌کوش هستند و به جزئیات توجه نشان می‌دهند(۷). برای رویارویی موفقیت آمیز با رویدادهای زندگی، آگاهی از عوامل شخصیتی بسیار مؤثر است؛ زیرا عوامل شخصیتی با این مسأله که یک فرد چگونه دنیا را مشاهده می‌کند و چگونه به عوامل و موقعیت‌ها پاسخ می‌دهد ارتباط نزدیکی دارد. از ویژگی‌های شخصیتی می‌توان به عنوان پیش بینی کننده راهبردهای مقابله و حل مسأله افراد استفاده کرد(۸و۹). از سوی دیگر دانشجویان پرستاری با تنش‌های بسیاری روبرو هستند که عدم سازگاری با این تنش‌ها ممکن است منجر به عدم موفقیت و ناکامی در تحصیل و یا انصراف از تحصیل شود و بطور قطع این پیامدها کمیت و کیفیت پرستاری را تحت تأثیر قرار می‌دهد. رویارویی با این تنش‌ها، اداره کردن خود و دیگران و کنترل محیط بسیار پیچیده آموزش بالینی، بستگی به ویژگی‌ها شخصیتی دانشجویان پرستاری و توان آنها در مهارت‌های حل مسأله دارد(۱۰). نتایج پژوهش آهنگی و همکاران با عنوان رابطه بین تیپ‌های شخصیت با سبک‌های حل مسأله در کارکنان دانشگاه انجام داد، نشان داد که تیپ کلی نمونه حاضر برون‌گرای حسی با قضاوت تفکری است. رابطه بین ترجیحات برون‌گرایی، تفکری و قضاوتی با سبک‌های حل مسأله سازنده مثبت و با سبک‌های حل مسأله غیرسازنده منفی بود و رابطه بین ترجیحات درون گرایی، احساسی و ادراکی با سبک‌های حل مسأله سازنده منفی و با سبک‌های حل مسأله غیرسازنده مثبت بود(۹).

نتایج تحقیقات مختلف نشان داده‌اند که ارتباط معنادار بین شیوه‌های حل مسأله با ویژگی‌های شخصیتی وجود دارد(۱۱و۱۲).

جافی (Jaffee) و همکارش در پژوهش خود بین اختلالات شخصیت و حل مسأله نوجوانان مصرف‌کننده مواد مخدر ارتباط معناداری پیدا کردند. آنها دریافتند که بین شیوه‌های منفی مقابله با مسأله و شخصیت ناامید، شخصیت تکانشی و شخصیت حساس و اضطرابی رابطه مثبت وجود دارد، در حالی که ویژگی‌های فوق با شیوه‌های مثبت و منطقی مقابله با مسأله رابطه‌ی منفی داشت(۱۳).

با توجه به این که پژوهش‌های کم‌تری در مورد رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و راهبردهای حل مسأله به ویژه در داخل کشور و بر روی دانشجویان پرستاری صورت گرفته است، با وجود پژوهش‌های مشابه و با احتساب اهمیت ارتباط دانشگاه‌های علوم پزشکی و جامعه پرستاری با بخش سلامت جامعه و تفاوت فضای آموزشی با دیگر سازمان‌ها، لزوم انجام دوباره و مجزای این پژوهش احساس شد. لذا این پژوهش بر آن است که به تعیین رابطه‌ی بین ویژگی‌های شخصیتی با راهبردهای حل مسأله در دانشجویان کارشناسی پرستاری دانشگاه علوم پزشکی اصفهان بپردازد. همچنین قابلیت پیش‌بینی راهبردهای حل مسأله دانشجویان پرستاری را براساس ویژگی‌های شخصیتی آنها بررسی نماید.

روش‌ها

پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانشجویان کارشناسی پرستاری دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در سال تحصیلی ۹۳-۹۲ (۳۸۰ نفر) بودند. بر اساس فرمول حجم نمونه کوکران ۱۹۱ نفر به عنوان نمونه آماری درنظرگرفته شدند. با توجه به این که جامعه پژوهشی از طبقات و گروه‌های مختلف تشکیل شده بود و با توجه به ورودی‌های متفاوتی از نظر جنس و ترم تحصیلی از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم استفاده شد. معیار ورود دانشجوی دوره کارشناسی پرستاری بودن و تمایل به شرکت در پژوهش و تکمیل پرسشنامه بود.

در پژوهش حاضر از دو پرسشنامه استاندارد استفاده گردید پرسشنامه شخصیتی نئو (Neo-ffi) توسط کاستا و بر اساس الگوی پنج عاملی شخصیت در دو فرم ۲۴۰ و

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-30]

٦٠ گویه‌ای در سال ۲۰۰۳ تهیه شده است، که در مطالعه فعلی برای بررسی ویژگی‌های شخصیتی دانشجویان، از فرم کوتاه نئو که حاوی ٥ حیطه و ٦٠ گویه است، استفاده شد و این حیطه‌ها عبارتند از روان‌رنجوری، برون‌گرایی، تجربه‌پذیری، توافق‌پذیری و با وجدان بودن. هر یک از این ٥ حیطه با ١٢ گویه مورد سنجش قرار می‌گیرند. لازم به ذکر است مقیاس پاسخ‌گویی این پرسشنامه ٥ درجه‌ای لیکرت ٠ تا ٤ (کاملاً مخالفم، مخالفم، نظری ندارم، موافقم و یا کاملاً موافقم) است. کم‌ترین و بیش‌ترین نمره در هر حیطه بین ٠ تا ٤٨ است(٣).

پرسشنامه راهبردهای حل مسأله: این پرسش نامه را کسیدی (Cassidy) و همکارش ساختند و دارای ٢٤ گویه است که ٦ عامل را می‌سنجد و آزمودنی به هر کدام از این گویه‌ها پاسخ بلی یا خیر می‌دهد. به پاسخ بلی نمره ١ و پاسخ خیر نمره صفر تعلق می‌گیرد. این عوامل عبارتند از: درماندگی (احساس بی یاوری و ناتوانی در موقعیت‌های مسأله‌زا)، شیوه‌ی کنترل (بعد کنترل بیرونی- درونی) شیوه‌ی خلاقیت (برنامه ریزی برای راه حل‌های متنوع)، شیوه‌ی اعتماد (اعتقاد به توانایی فردی برای حل مشکل)، شیوه‌ی اجتناب (رد شدن از مشکلات به جای مقابله با آنها) و شیوه‌ی گرایش (تمایل به مقابله و حل مشکلات) که شیوه‌ی خلاقیت، اعتماد و گرایش را شیوه‌های سازنده و درماندگی، شیوه‌ی کنترل و اجتناب را شیوه‌های غیرسازنده می‌نامند(٥). هر یک از این دو شیوه شامل ١٢ گویه است که کم‌ترین و بیش‌ترین نمره در دو شیوه سازنده و غیرسازنده حل مسأله بین صفر تا ١٢ است.

در پژوهش حاضر با توجه به استفاده مکرر ازاین پرسشنامه‌ها در پژوهش‌های مختلف داخلی و خارجی از جمله کاستا (Costa) و همکارش(٣)، امان الهی‌فرد(١٤) به روایی محتوایی آن اعتماد شد. برای مشخص شدن پایایی پرسشنامه‌ها از ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردیده است. در پژوهش کاستا (Costa) و همکارش ضریب آلفای کرونباخ بین ٠/٦٨ (برای موافق بودن) تا ٠/٨٦ (روان نژندی) را گزارش کردند(٣). پرسشنامه ویژگی‌های شخصیتی در ایران توسط گروسی فرشی هنجاریابی شده است. وی ضریب آلفای کرونباخ آن را جهت عوامل اصلی روان رنجورخویی، برون‌گرایی، گشودگی به تجربه، توافق جویی و وظیفه‌شناسی به ترتیب ٠/٨٦، ٠/٧٣، ٠/٥٦، ٠/٦٨ و ٠/٨٧ به دست آورده است (١٥). در پژوهش امان الهی فرد نیز ضرایب پایایی ٠/٧٦، ٠/٦٥، ٠/٥٩، ٠/٤٨ و ٠/٨٠ اعلام گردیده است(١٤). در این پژوهش آلفای کرونباخ برای هر یک از مولفه‌های ویژگی‌های شخصیتی (روان‌رنجوری، برون‌گرایی، تجربه‌پذیری، توافق‌پذیری و با وجدان بودن) به ترتیب ٠/٧٤، ٠/٧٨، ٠/٧١، ٠/٧٩ و ٠/٧٩ به دست آمد و برای راهبرد سازنده حل مسأله ٠/٨٣ و برای راهبرد غیرسازنده حل مسأله ٠/٨١ محاسبه شد.

با هماهنگی قبلی با مسؤولین دانشکده و اساتید و حضور در دانشکده با توجه به برنامه کلاس‌ها، از روی لیست دانشجویان هر ورودی با توجه به تعداد محاسبه شده به صورت تصادفی افراد مورد نظر انتخاب شدند و پرسشنامه‌ها جهت تکمیل در اختیار آنها قرار گرفت و در همان جلسه جمع‌آوری گردید.

تجزیه و تحلیل حاصل از این پژوهش با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS-19، در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی انجام شد. در بخش آمار توصیفی از مشخصه‌های آماری مانند فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار و در بخش آمار استنباطی آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چند گانه استفاده شد. برای بررسی میزان همبستگی بین ویژگی‌های شخصیتی با راهبردهای حل مسأله از ضریب همبستگی پیرسون و برای پیش‌بینی راهبردهای حل مسأله به وسیله ویژگی‌های شخصیتی از رگرسیون گام به گام استفاده شد. سطح معناداری ($p<٠/٠٥$) در نظر گرفته شد.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-30]

نتایج

از ۱۹۱ پرسشنامه توزیع شده، ۱۸٦ پرسشنامه توسط دانشجویان تکمیل گردید. تعدادی از پاسخ نامه‌ها ناقص پاسخ داده شده بود و از تحلیل کنار گذاشته شد (پاسخ دهی ۹۷/۳۸ درصد). ۱۱۳ نفر (٦۰/۸ درصد) زن و ۷۳ نفر (۳۹/۲ درصد) مرد بودند. بالاترین فراوانی مربوط به دانشجویان ترم هفتم ٤۱ نفر (۲۲ درصد) بود. مقدار میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش در جدول ۱ ذکر شده است.

جدول۱: میانگین نمرات ویژگی‌های شخصیتی و شیوه‌های حل مسأله

متغیرهای پژوهش	میانگین و انحراف معیار
روان‌رنجوری	٦/٦۹± ۲۲/۸۳
برون‌گرایی	۳/٤۱±۲٥/۹٥
تجربه‌پذیری	٤/۱۹±۲٦/۸۲
توافق‌پذیری	٥/٦۲±۲۸/۰۷
با وجدان بودن	٦/٥٦±۳۰/٤٤
شیوه‌های‌سازنده‌حل مسأله	۲/۷۳±۸/۸۹
شیوه‌های‌غیرسازنده حل مسأله	۲/۳٥±٥/۰۱

نتایج ضریب همبستگی نشان داد که بین شیوه‌های سازنده حل مسأله با ویژگی شخصیتی روان‌رنجوری همبستگی معکوس و معنادار و بین ویژگی شخصیتی با وجدان بودن همبستگی مستقیم و معنادار وجود دارد. بر اساس ضریب تعیین(r^2) به ترتیب ٥/۸ و ۲۲/٥ درصد واریانس شیوه‌های سازنده حل مسأله با ویژگی‌های شخصیتی روان‌رنجوری و با وجدان بودن مشترک بوده است(جدول ۲).

جدول ۲: ضریب همبستگی بین ویژگی‌های شخصیتی با شیوه‌های سازنده حل مسأله

	شیوه‌های سازنده حل مسأله		
	ضریب همبستگی	مجذور ضریب همبستگی	p
روان‌رنجوری	-۰/۲٤۲	۰/۰٥۸	۰/۰۱۳
برون‌گرایی	۰/۱۱۳	۰/۰۱۳	۰/۲٦۰
تجربه‌پذیری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۹۹٦
توافق‌پذیری	۰/۱٤٤	۰/۰۲۱	۰/۱۳٦
با وجدان بودن	۰/٤۷٤	۰/۲۲٥	۰/۰۰۱

همچنین یافته‌ها نشان داد که بین شیوه‌های غیرسازنده حل مسأله با ویژگی شخصیتی روان‌رنجوری رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد و با ویژگی‌های شخصیتی برون‌گرایی، توافق‌پذیری و با وجدان بودن رابطه معنا دار و معکوس وجود دارد. بر اساس ضریب تعیین(r^2) به ترتیب ۱۸/٤، ٤، ۲۰/٤، ۱۷/۳ درصد واریانس شیوه‌های غیرسازنده حل مسأله با ویژگی‌های شخصیتی روان‌رنجوری، برون‌گرایی، توافق‌پذیری و با وجدان بودن مشترک بوده است(جدول ۳).

جدول ۳: ضریب همبستگی بین ویژگی‌های شخصیتی با شیوه‌های غیرسازنده حل مسأله

	شیوه‌های غیرسازنده حل مسأله		
	ضریب همبستگی	مجذور ضریب همبستگی	سطح معناداری
روان‌رنجوری	۰/٤۲۹**	۰/۱۸٤	۰/۰۰۱
برون‌گرایی	-۰/۲۰۱*	۰/۰٤۰	۰/۰٤۷
تجربه‌پذیری	-۰/۰٤۰	۰/۰۰۲	۰/٦۸۱
توافق‌پذیری	-۰/٤٥۲**	۰/۲۰٤	۰/۰۰۱
با وجدان بودن	-۰/٤۱٦**	۰/۱۷۳	۰/۰۰۱

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-30]

یافته‌های نشان داد از بین متغیرهای مورد مطالعه در رگرسیون بهترین پیش‌بینی‌کننده شیوه‌های سازنده حل مسأله در گام اول با وجدان بودن است. بر این اساس در گام اول ضریب با وجدان بودن ۲٤/۳ درصد واریانس شیوه‌های سازنده حل مسأله را تبیین می‌کند(f=۳۱/۳۸۲ P =۰/۰۰۱).

همچنین یافته‌ها نشان داد که از بین متغیرهای مورد مطالعه در رگرسیون بهترین پیش‌بینی‌کننده شیوه‌های غیرسازنده حل مسأله در گام اول توافق‌پذیری، در گام دوم روان‌رنجوری و در گام سوم با وجدان بودن است. بر این اساس در گام اول ضریب توافق‌پذیری ۲۱ درصد واریانس شیوه‌های غیرسازنده حل مسأله، در گام دوم ضریب توافق‌پذیری، روان‌رنجوری ۲۹/٦ درصد واریانس شیوه‌های غیرسازنده حل مسأله و در گام سوم ضریب توافق‌پذیری، روان‌رنجوری، با وجدان بودن ۳۵ درصد واریانس شیوه‌های غیرسازنده حل مسأله را تبیین می‌کند(جدول ٤).

جدول ۴: ضریب همبستگی چندگانه پیش‌بینی ویژگی‌های شخصیتی با شیوه‌های غیرسازنده حل مسأله

متغیر ملاک		متغیر پیش‌بین	ضرائب غیر استاندارد		Beta	T	P	R	R^2	F	P
			B	خطای معیار							
شیوه‌های غیرسازنده حل مسأله	گام اول	توافق‌پذیری	-۰/۱۹۵	۰/۰۳۹	-۰/٤۵۸	-٤/۹۹۲	۰/۰۰۱	۰/٤۵۸	۰/۲۱۰	۲٤/۹۱۷	۰/۰۰۱
	گام دوم	توافق‌پذیری	-۰/۱۵۰	۰/۰۳۹	-۰/۳۵۱	-۳/۷۹۳	۰/۰۰۱	۰/۵٤٤	۰/۲۹٦	۱۹/۵۳۳	۰/۰۰۱
		روان‌رنجوری	۰/۱۱۲	۰/۰۳۳	۰/۳۱۳	۳/۳۸۰	۰/۰۰۱				
	گام سوم	توافق‌پذیری	-۰/۰۹۷	۰/۰٤۳	-۰/۲۲٦	-۲/۲۵۹	۰/۰۲٦	۰/۵۹۱	۰/۳۵۰	۱٦/۵۰۱	۰/۰۰۱
		روان‌رنجوری	۰/۱۰۳	۰/۰۳۲	۰/۲۸۷	۳/۱۹۷	۰/۰۰۲				
		با وجدان بودن	-۰/۰۹۷	۰/۰۳۵	-۰/۲٦۹	-۲/۷٦۰	۰/۰۰۷				

بحث

مطالعه حاضر با هدف تعیین رابطه‌ی بین ویژگی‌های شخصیتی با راهبردهای حل مسأله در دانشجویان کارشناسی پرستاری دانشگاه علوم پزشکی اصفهان انجام گرفت. یافته‌های پژوهش حاضر حاکی از همبستگی معکوس بین شیوه‌های سازنده حل مسأله با ویژگی شخصیتی روان‌رنجوری و همچنین همبستگی مستقیم بین شیوه‌های سازنده حل مسأله با، با وجدان بودن بود. در واقع با افزایش ویژگی روان‌رنجوری، حل مسأله به شکل سازنده کاهش پیدا کرده و همچنین با افزایش ویژگی با وجدان بودن، حل مسأله به شکل سازنده افزایش می‌یابد. هم چنین بین شیوه‌های غیرسازنده حل مسأله با ویژگی شخصیتی روان‌رنجوری رابطه مستقیم و معنادار و بین شیوه‌های غیرسازنده حل مسأله با ویژگی‌های برون‌گرایی، توافق‌پذیری و با وجدان بودن رابطه معکوس و معنادار وجود داشت. نتایج حاصل از تحقیق حاضر با نتایج به دست آمده از تحقیقات آهنگی و همکاران هم‌سو است. وی نشان داد که بین تیپ شخصیتی با راهبرد حل مسأله در کارکنان دانشگاه تهران ارتباط معناداری دارد(۹). رابطه بین ترجیحات برون‌گرایی، تفکری و قضاوتی با سبک‌های حل مسأله سازنده مثبت و با سبک‌های حل مسأله غیرسازنده منفی بود و رابطه بین ترجیحات درون‌گرایی، احساسی و ادراکی با سبک‌های حل مسأله سازنده منفی و با سبک‌های حل مسأله غیرسازنده مثبت بود. افراد مختلف ممکن است در این مؤلفه‌های عمده حل مسأله (جهت‌گیری به مسأله، مهارت‌های حل مسأله)، دارای نقاط ضعف و قدرت متفاوتی باشند. به علاوه ممکن است این مؤلفه‌ها

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-30]

برای همه مشکلات (برای مثال مشکلات ساده در مقابل مشکلات پیچیده) یا همه پیامدهای سازگارانه (مثلاً تنیدگی روان شناختی در مقابل توانمندی رفتاری) از اهمیت یکسانی برخوردار نباشند. برای مثال ممکن است مؤلفه‌ای از مهارت‌ها برای مقابله با مسأله‌ای که تقریباً آسان است، مؤثر و مفید باشد، اما در مقابله با مسأله مشکل، کارآیی لازم را نداشته باشد. پس ویژگی‌های شخصیتی افراد عامل تأثیرگذار بر انتخاب راهبردهای حل مسأله آنان به حساب می‌آید(۹).

اکبری و همکارش نیز در بررسی رابطه بین سبک‌های یادگیری، ویژگی‌های شخصیتی و شیوه‌های حل مسأله در دانشجویان دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی استان خوزستان دریافتند که افراد روان رنجور از شیوه‌های ناسالم حل مسأله و افراد برون‌گرا و دارای ویژگی شخصیتی توافق‌پذیر وباوجدان از شیوه‌های سالم حل مسأله استفاده می‌کنند(۱۱). مک موران (McMurran) و همکاران در پژوهش خود دریافتند که شیوه‌های حل مسأله با ویژگی‌های شخصیتی ارتباط معناداری دارد؛ روان‌رنجوری بالا با توانایی حل مسأله ارتباط دارد(۱۲). جافی (Jaffee) و همکارش در پژوهش خود بین اختلالات شخصیت و حل مسأله نوجوانان مصرف‌کننده مواد مخدر ارتباط معناداری پیدا کردند؛ آنها دریافتند که بین شیوه‌های منفی مقابله با مسأله و شخصیت ناامید، شخصیت تکانشی و شخصیت حساس و اضطرابی رابطه مثبت وجود دارد، در حالی که ویژگی‌های فوق با شیوه‌های مثبت و منطقی مقابله با مسأله رابطه‌ی منفی داشت(۱۳).

شغل پرستاری از مشاغل پر استرس و حساس محسوب می‌شود که توانایی حل مسأله و تصمیم‌گیری صحیح نقش حیاتی در آن ایفا می‌نماید. وجود ویژگی‌های روان نژندی مثل تمایل به تجربه اضطراب، تفکر غیر منطقی، عصبانیت و تنش در پرستاران باعث می‌شود مقدار زیادی از انرژی فرد را گرفته و نتواند درست تصمیم بگیرد و درست عمل کند، بنابراین از بازدهی فرد در محیط کار کاسته شده و زود خسته می‌شود و به تدریج آثار فرسودگی جسمی، روحی و شغلی در وی پدیدار می‌گردد. همبستگی معکوس بین روان‌رنجوری و شیوه سازنده حل مسأله کم است، که می‌تواند دلیل این امر باشد که عوامل مرتبط دیگری نیز با شیوه سازنده حل مسأله در ارتباط است که با توجه به این که ویژگی‌های شخصیتی از ثبات بیش‌تری برخوردار هستند، می‌توان با افزایش یا کاهش این عوامل توان حل مسأله دانشجویان پرستاری را افزایش داد.

از بین متغیرهای مورد مطالعه در رگرسیون بهترین پیش‌بینی‌کننده شیوه‌های سازنده حل مسأله، با وجدان بودن، بود. بهترین پیش‌بینی‌کننده برای شیوه‌های غیرسازنده حل مسأله در گام اول توافق‌پذیری، در گام دوم روان‌رنجوری و در گام سوم با وجدان بودن بود. پس شاید بتوان گفت شغل پرستاری نیازمند صبر، گذشت، همدلی، فداکاری، خویشتن داری و وظیفه‌شناسی است. نتایج پژوهش نشان داد که باوجدان بودن، وظیفه‌شناسی و توافق‌پذیری بهترین پیش‌بین حل مسأله هستند. دانشگاه‌ها باید توجه به ویژگی شخصیتی دانشجویان خود را جدی گرفته تا بتوانند از این طریق راهبردهای حل مسأله را به دانشجویان خود آموزش دهند. این پژوهش به ویژگی‌های شخصیتی به عنوان عامل مؤثر در به کارگیری راهبردهای حل مسأله سازنده و غیرسازنده در دانشجویان پرستاری پرداخت که در سایر پژوهش‌ها به آن پرداخته نشده است. لازم به ذکر است که پژوهش حاضر محدود به دانشجویان رشته پرستاری دانشگاه علوم پزشکی اصفهان بود و نمی‌توان نتایج آن را به دانشجویان سایر دانشگاه‌ها و رشته‌ها تعمیم داد. بنابراین نتیجه گیری کلی در این زمینه، نیازمند انجام پژوهش‌های مشابه در سایر دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور است.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-30]

نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش نشان داد از بین متغیرهای مورد مطالعه بهترین پیش‌بینی‌کننده شیوه‌های سازنده حل مسأله در گام اول با وجدان بودن است و بهترین پیش‌بینی‌کننده شیوه‌های غیرسازنده حل مسأله در گام اول توافق‌پذیری، در گام دوم روان‌رنجوری و در گام سوم با وجدان بودن است.

با عنایت به نتایج فوق، می‌توان در راستای افزایش توانایی‌های دانشجویان در حل مسائل با توجه به ویژگی‌های شخصیتی آنان گامی اساسی برداشت. پیشنهاد می‌گردد که اساتید، مدیران و مسئولین دانشکده پرستاری اصفهان، به ویژگی‌های شخصیتی دانشجویان از جمله توافق‌پذیری و وظیفه‌شناسی بالا و روان‌رنجوری توجه کنند. بهبود جو سازمانی محیط‌های آموزشی و درمانی، به منظور کاهش استرس و افزایش انعطاف‌پذیری توصیه می‌شود. همچنین آموزش مهارت‌های ارتباطی و روش‌های حل مسأله به شیوه سازنده به دانشجویان رشته پرستاری به بهبود عملکرد آنها کمک می‌نماید. بررسی سایر عوامل و متغیرهای همبسته با راهبردهای حل مسأله به سایر پژوهشگران پیشنهاد می‌شود.

قدردانی

نویسندگان مقاله حاضر بر خود لازم می‌دانند از مسؤولین آموزشی، دانشجویان رشته پرستاری دانشگاه علوم پزشکی اصفهان و کلیه افرادی که در انجام این پژوهش همکاری و مساعدت داشتند، سپاس‌گزاری نمایند.

منابع

1. Mohammadi Y (Translator). [Theories of Personality]. Schultz DP, Schultz SA (Authors). Tehran: Nashre virayesh; 2008. [Persian]
2. Costa PT, Terracciano A, McCrae RR. Gender differences in personality traits across cultures: Robust and surprising finding. J Pers Soc Psychol. 2001; 81(2): 322-31.
3. Costa PT, McCrae RR. Professional manual for the revised neo personality inventory and neo five-factor inventory. Am psych. 1999; 48(1): 26-34.
4. Atashrouz B, Pakdaman S, Asgari A. The relationship between the big five personality traits and academic achievement. Developmental Psychology (Journal of Iranian Psychologists). 2008; 4(16): 367-376.
5. Cassidy T. Problem-Solving style, achievement motivation, psychological distress and response to a simulated emergency. Counseling psychology quarterly. 2002; 15(4): 325-332.
6. Becker-Weidman EG, Jacobs RH, Reinecke MA, Silva SG, March JS. Social problem-solving among adolescents treated for depression. Behav Res Ther. 2010; 48(1): 11-18.
7. Burt KG. Analyzing of the factors involved in technological problem solving in a college technology education classroom. North Carolina State University; 2005.
8. Haren EG, Mitchell CW. Relationships between the Five-Factor Personality Model and coping styles. Psychology and Education journal: An Interdisciplinary Journal. 2003; 40(1): 38-49.
9. Ahangi A, Abedin A, Fathabadi J. [Personality type and problem solving styles among university employees]. Journal of Applied Psychology. 2010; 3(4): 40-61. [Persian]
10. Moattari M, Soltani A, Moosavinasab M, Ayatollahi AR. [The effect of a short term course of problem solving on self-concept of nursing students at Shiraz faculty of nursing and midwifery]. Iranian Journal of Medical Education. 2005; 5(2): 147-155. [Persian]
11. Akbari M, Motamedi A. [Barrasiye ertebate bayne sabkhaye yadgiri, vijegihaye shakhsiyati va shivehaye hale masala dar daneshjoyan]. Noeavarihaye modiriyate amouzeshi. 2011; 6(3): 11-25. [Persian]
12. McMurran M, Fyffe S, McCarthy L, Duggan C, Latham A. Stop & Think! Social problem solving therapy with personality disordered offenders. Criminal Behaviour and Mental Health. 2001; 11(4): 273-285.
13. Jaffee BW, D'zurilla TJ. Personality, problem solving, and adolescent substance use. Behav Ther. 2009; 40(1): 93-101.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-30]

14. Amanolahifard A. [Barrasiye vijegihaye shakhsiyati va avamel fardi va khanevadegi ba rezayate zanashoyi dar karkonane edarehaye dowlatiye shahre ahvaz] [Dissertation]. Ahvaz: Chamran university; 2005. [Persian]
15. Garosi farshi M. [Hanjaryabiye azemone jadide shakhsiyatiye neo va barrasiye tahlile vijegiha va sakhtare ameliye an dar bayne daneshjoyane daneshgahhaye iran] [Dissertation]. Tarbiyat modares university; 1998. [Persian]

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-30]

The Relationship between Personality Traits and Problem-Solving Strategies among Undergraduate Nursing Students of Isfahan University of Medical Sciences

Reyhaneh Tahery[1], Fariba Karimi[2]

Abstract

Introduction: *Psychological and personality traits are among the most important factors greatly affecting people's problem-solving strategies. This study aimed to determine the relationship between personality traits and problem-solving strategies among undergraduate nursing students of Isfahan University of Medical Sciences.*

Methods: *This descriptive-correlational research was performed on all 380 undergraduate nursing students of Isfahan University of Medical Sciences in 2013-14 academic years. 191 of whom were selected as the sample. Research tools were Neo McCrae and Costa's questionnaires and Cassidy and Long's problem-solving strategies questionnaire. Data were analyzed using of Pearson correlation coefficient and stepwise regression.*

Results: *Findings showed that there was a significant correlation between neuroticism (r=-0.242, P=0.013) and conscientiousness (r=0.474, P=0.001) and constructive style of problem-solving and conscientiousness was the best predictor of constructive style of problem-solving. There was also a reverse significant correlation between non-constructive style of problem-solving and the dimensions of extraversion (r=-0.201, P=0.001), agreeableness (r=-0.452, P=0.001) and being conscientiousness (r=-0.416, P=0.001). A direct correlation was found between neuroticism and non-constructive style of problem-solving (r= 0.429, P=0.001) and agreeableness, conscientiousness and neuroticism were the best predictors of non-constructive style of problem-solving.*

Conclusion: *Taking into account the significant relationship between students' personality traits and problem-solving strategies, it suggested that universities focus on students' personality traits in order to be able to teach them problem-solving strategies.*

Keywords: Problem-solving strategy, personality traits, nursing students

Addresses:

1. MA in Educational Planning, Department of Educational Sciences, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran. Email: r.tahery64@yahoo.com
2. (✉) Assistant professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran. Email: faribakarimi2005@yahoo.com

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-30]